

Crkva Svetoga Pavla Apostola u Retkovcu u Zagrebu

FEDA VUKIĆ

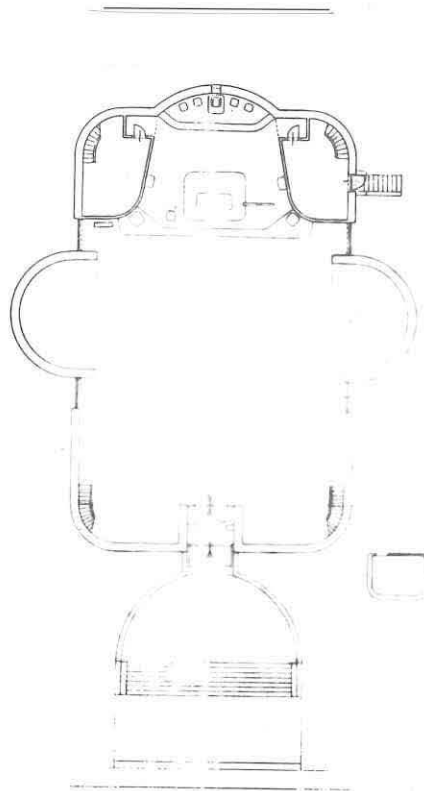
Da će se promjene društveno-političkog tipa vrlo skoro osjetiti i u arhitekturi, moglo se pretpostaviti još u vrijeme prvih izbora 1990. godine. Jednako se dalo pretpostaviti i to da će se promjene uglavnom zadržati na području sakralne arhitekture. Dakako, kada je o tome riječ, onda prije svega treba registrirati kvantitetu novih crkava na području Hrvatske, što će se na određeni način, s obzirom na množinu recentnih natječajna za sakralne objekte, svakako reflektirati kao važna činjenica i tijekom idućeg desetljeća. Da vlasti sada već prošlog političkog sustava nisu preferirale crkvu i religioznost, dostatno je poznato i ovdje ne treba posebno isticati. Ali, tek sada je postalo očito koliko tijekom pola stoljeća crkava nije sagrađeno i koliko još posla na tom području preostaje.

Ovaj općeniti uvod samo je poticaj za razmišljanje o jednoj temi, koja bi na teorijskoj razini mogla poprimiti i gabarite fenomena. Ovdje bih, međutim, želio prostor posvetiti samo jednoj crkvi koja je tiho nastala na rubu Zagreba: crkvi Svetoga Pavla Apostola u Retkovcu, djelu arhitekta Tomislava Premerla. U naselju u kojem i sam živi - a to je znani skup montažnih zgrada nastao nakon poplave Zagreba u svrhu zbrinjavanja stradalnika - arhitekt je podigao građevinu koja na istočnoj strani dovršava prostor naselja, privremenost kojega je u međuvremenu postala trajnom. Retkovec je, naime, za velik broj ljudi postao stalnim stambenim rješenjem. Spominjem namjerno naselje montažnih kuća (među kojima su pojedina značajna ostvarenja industrijske arhitekture), jer s njim Premerlova crkva uspostavlja referencijalnost više nego s ostacima svojevremenog sela Retkovca.

Crkva Svetoga Pavla Apostola, naime, izvana je kompaktna zatvorena masa volumena čiju betonsku konstrukciju oplemenjuje presvlaka od opeke. Vertikalna zvonika i župni dvor nadopunjuju dominantno zaobljene mase, koje značajno evociraju ekspresionističku arhitekturu iz prve polovice stoljeća. No, to je tek referentni bljesak, jer, čini se, bitni aspekti ukupnog dojma prostora i konstrukcije nalaze se unutar same građevine koja je polukružnim platoom okrenuta prema naselju. Osnovu crkve čini križ upisan u kvadrat kojemu vertikalni akcent daju dva prodora svjetla kroz otvore u

konhama transepta. Crkva varira između kvadratne i pravokutne osnove, pa je ta dvojnost upisana u svaki element prostora građevine: ona osnovicom upućuje na starohrvatsku arhitekturu, elipsom svetišta na oratoriju i na barok, a konstrukcija svoda evocira težnje karakteristične za modernističku arhitekturu prve polovice ovoga stoljeća. U tom je smislu Premerlova crkva dvojtvena - ona ne nudi jednoslojno čitanje svoje strukture i svojega prostora. U svojoj oskudnosti, gotovo posnosti (ili pak minimalizmu) ta građevina kao da je oblikovana željom da se maksimalno izbjegnu popratni efekti te da se istovremeno u potpunosti odgovori zahtjevima suvremene liturgije.

Vitraj u zidu iza oltara izradio je Josip Biffel, Marija Ujević autor je skulpture Svetog Pavla Apostola, Ivan Ivoš izradio je raspelo, a Hrvoje Ljubić Križni put, tabernakul i ostale dijelove u metalu.

Tomislav Premerl, Crkva Sv. Pavla u Retkovcu, Zagreb, 1988.-94.

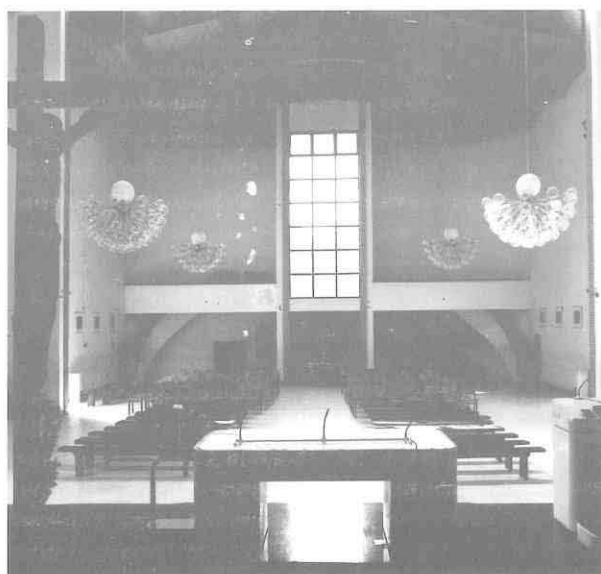

Foto: Krešimir Tadić

Summary

Feđa Vukić: "The Church of St. Paul the Apostle in Retkovic"

The new church of St. Paul the Apostle designed by the architect Tomislav Premerl is a compact closed mass of volumes whose concrete structure is softened by a finish in brick. The vertical of the church tower and the parsonage are juxtaposed to the rounded volumes of the church proper, clearly reminiscent of expressionist architecture of the first half of this century.

The exterior of this complex seems to be subordinated, however, to the design of its interior - its structural and spatial concept. The interior is dominated by a semi-circular plateau overlooking Retkovic, a prefabricated housing area put up after the great Zagreb flood in 1964, in which Tomislav Premerl also lives.

Perivoj Južnog Zagreba

Inicijative, ideje i pripreme još uvijek na dugom čekanju

DRAGUTIN KIŠ

Među pripremama uređenja grada u prigodi proslave 900. obljetnice zagrebačke biskupije i prvog spomena imena Zagreb našli u se i prijedlozi koji se odnose na obnovu postojećih i podizanje novih perivoja. Radna grupa za uređenje grada Odbora za obilježavanje obljetnice grada Zagreba, analizirajući dosadašnje aktivnosti oko uređenja grada, utvrdila je otprije poznato zaostajanje parkovne komponente u takvom uređenju. Unatoč preporuci Radne grupe oko davanja određene prednosti toj zaostaloj komponenti uređenja, konačni rezultati (osim nekoliko časnih iznimaka) vezani uz 900. zaobišli su predložene sadržaje iz domene perivojne arhitekture. To se prije svega odnosi na aktivnosti oko podizanja novog perivoja u Južnom Zagrebu.

Jedna inicijativna grupa stručnjaka - entuzijasta smatrala je da je upravo 900. obljetnica dobra prilika da se pokrene akcija oko stvaranja preduvjeta nužnih za izvedbu novog perivoja u Južnom Zagrebu, koji već dugo vremena (desetak i više godina) figurira samo kao planerska pretpostavka, kao zelena boja u šarenilu raznih kategorija urbanističko-arhitektonskih i građevinskih namjena u generalnom urbanističkom planu Zagreba. Štoviše, u tom relativno dugom čekanju tu je zelenu boju već dijelom dobro nagrizla gradnja, tako da je od prvobitnih 100 ha ostalo za parkovnu namjenu još samo 68 ha. Inicijativna je grupa također smatrala da je oblikovanje novog perivoja dobra prilika da se ponovno potakne kreativni duh Hrvatske, koji je tijekom povijesti umio stvoriti vrhunska djela perivojne kulture, odnosno umjetnosti: hrvatska kulturna povijest obilježena je i umjetnošću perivojne kulture, a u pojedinim sekvencijama bilježi i zvjezdane trenutke kao što su renesansni vrtovi starog Dubrovnika ili romantičarske ljepote jednog od najstarijih javnih šetališta u ovom dijelu Europe: perivoja Maksimira.

Zbog svega toga budući razvitak Hrvatske, obnova njezinih gradova i naselja, unapređenja turizma kao osnovnog pokretača budućeg hrvatskog gospodarstva,